

“Blair es creu les seues mentides”

L'escriptor britànic John le Carré, pseudònim de David John Moore Cornwell, ens parla als seus 72 anys de l'oposició que manté envers la política bel·licista angloamericana, del seu passat als serveis secrets i de la seua darrera novel·la, 'Amics absoluts'.

Senyor le Carré, mal no heu escrit una novel·la més actual que *Amics absoluts*. El tema és el primer ministre Blair i la situació posterior a la guerra, tot narrat en present. Compreneu quan ara els crítics britànics us recreen que heu deixat el camp massa obert al pamflet polític?

—Pura bajanada. En els meus llibres sempre he criticat els problemes: l'ambigüitat moral durant la guerra freda en la novel·la *Smiley*, el militarisme americà en *El sastre de Panamà*, les maquinacions de la indústria farmacèutica a l'Àfrica en *Jardiner etern*. Potser mate al final de la meua novel·la la gent equivocada, i potser això molesta els crítics. Tracte el nou ordre mundial d'una manera molt crítica.

—Enyorança del passat?

—No, en absolut, i sempre he criticat el totalitarisme soviètic durament. Ara, per contra, ens les hem d'heure amb el capitalisme totalitari. Aquest és el pròxim excés, segons la divisa de Bush: “Qui no està amb nosaltres, està contra nosaltres.” Als protagonistes de la meua novel·la, Ted Mundy i Sasha, no els agrada aquesta alternativa, i això els converteix en enemics. De sobte són dissidents, i per això han d'expiar la seua culpa en aquest furibund bell món nou, en el qual dominen les grans empreses.

—Els dos protagonistes de la seua novel·la, dos amics incondicionals, el britànic Mundy i l'alemany Sasha, que es perden de vista sovint però que sempre es troben, són idealistes decebuts?

—Sí, volien canviar el món i han comprovat que no és tan fàcil. I ales-

hores es tracta d'una situació de fons humana. Més d'un milió de britànics es van manifestar a Londres contra la guerra de l'Iraq, jo també hi vaig prendre part, i no ha servit de res. Una experiència desmoralitzadora.

—És aquesta la diferència amb els anys seixanta, que aleshores l'establishment polític encara es deixava impressionar per les manifestacions?

—És clar. Nosaltres no hem fet por a ningú.

—Aquesta va ser la vostra primera manifestació?

—Sí.

—Quan Blair va guanyar triomfalment les eleccions de 1997, us en va alegrar.

—Vaig plorar d'alegria, després de tants anys d'un Govern tory esllanguit, això va ser com el nou Evangeli. I ara aquesta dimensió de falsedat i thatcherisme amb el nou laborisme... és desmoralitzador! Encara estem molt lluny d'una societat realment justa. Especialment en el sistema educatiu, on el vuit per cent que va a l'escola privada ocupa després el seixanta per cent dels llocs de treball més influents.

—Al seu llibre hi ha sobre això una bonica escena: Mundy i la seua dona volen tots dos en principi una societat igualitària, però estan d'acord que hauran d'enviar el seu fill a una escola privada.

—[Riu.] Aquesta escena va ser inspirada per Tony Blair, que ha enviat els seus fills a escoles privades. Naturalment, tothom té contradiccions, i jo tampoc no n'estic lliure.

—Al seu llibre l'amistat entre un alemany i un ciutadà britànic és el tema central...

“Espiar terroristes és més difícil, perquè ells no segueixen regles. No telefonen com haurien de fer, no envien senyals, sovint només intercanvien missatges de manera oral”

—M'agrada aquesta relació anglo-germànica, entre el pragmàtic anglès i l'ideològic alemany. Sovint es malinterpreten, però com a amics són inseparables.

—Creieu que els britànics i els alemanys s'entenen millor que per exemple els britànics i els francesos?

—M'agradaria pensar que els britànics finalment han après a apreciar els alemanys com són.

—I com són?

—Potser millor dic el que no són. No són venjatius. No són militaristes. Són internacionalistes perquè tenen totes les raons per a posar en qüestió la identitat nacional. I per això són, al meu parer, uns modestos i instruïts membres de la Unió Europea. Als britànics els aniria bé d'aliar-se amb ells, perquè els falten aquestes dues qualitats.

—I a vós no?

—Em definc com a europeu absolut. I certament cada volta més.

—Però així no guanyaríeu cap votació a Anglaterra. Oi?

—Del cert que no. Blair ho sabia.

—Als EUA la vostra novel·la ha estat rebuda amb més simpatia que a la Gran Bretanya. Us ha sorprès?

—Sí, va ser una sorpresa molt gran. A Amèrica, on a la premsa hi havia

crítiques a favor i en contra, sembla que fonamentalment la gent té menys problemes amb el llibre, cosa que també m'han demostrat els correus electrònics dels fans. Per cert, que per a la crítica literària britànica no sóc un escriptor seriós. Com a autor de *thrillers*, em consideren de segona classe.

—Pensàvem que això era una especialitat alemanya.

—A l'empresa literària britànica preval l'opinió —bastant estranya— que la política no té res a fer en la novel·la, de la mateixa manera que en aquest país les conviccions polítiques fortes també són tingudes per males maneres. Que un autor com jo de sobte conte la història d'una relació misteriosa no sexual del seu protagonista amb un alemany boig i que a sobre transporte també el lector al món del pensament anarquista, no pot funcionar. Se'm presenta la crítica britànica com si mai no haguera existit Orwell, com si la novel·la del XIX no haguera estat posseïda de grans sentiments.

—La reserva cap a la vostra novel·la pot tenir a veure amb la imatge d'Alemanya que proporcioneu?

—Totalment. Tanmateix no crec tampoc que idealitze especialment els alemanys. Potser ja només l'interès per Alemanya molesta els britànics. A més a més, Alemanya és l'únic altre país en què podria viure. Viatge de grat a Itàlia, però com a lloc de residència, a banda d'Anglaterra només m'ho plantejaria amb Alemanya.

—A la vostra novel·la citeu Carlemany dient que posseir una altra llengua vol dir posseir una altra ànima. Parleu encara l'alemany tan bé com abans?

—M'espanta el meu alemany actual, tan bonic com trobe el pensament de Carlemany; va haver-hi una època en què realment vaig ser gairebé bilingüe. La cultura alemanya va ser el meu refugi. Com també en el meu llibre, un professor diu al personatge de Mundy: “Hom ha de tenir un refugi!”. Aleshores jo fugia —aquesta va ser el meu primer acte anarquista— de l'escola anglesa a Suïssa, però va ser la musa alemanya qui em va besar. A la Universitat de Berna hi havia docents ale-

manys, emigrants jueus seguidors de l'esperit de Klemperer. Aquests havien captat a temps que a Alemanya les rates prendrien el vaixell.

—Quan va escriure la famosa novel·la *L'espia que va venir del fred* treballàveu a Alemanya per als serveis secrets britànics. L'espionatge en el vostre temps en actiu us va agradar personalment?

—Sí, era un refugi, em sentia com si formara part d'una elit. Per a una persona insegura pot ser com una abraçada, una protecció; irònicament també una protecció davant la realitat. Hom s'hi pot amagar molt bé darrere. És gairebé una cosa especial seure al metro i pensar: si sabéreu que jo ho sé tot!

—Com era el treball aleshores?

—Hi havia dues regles de ferro, regles sagrades, dos tabús. Una, la fidelitat a les fonts, als informants: la inviolable discreció. L'altra, l'examen i la valoració a l'escriptori de les informacions entrants mitjançant especialistes; com passa en el periodisme.

—I aquest principi ha estat sotragat a causa dels afers amb relació als dossiers de l'Iraq?

—Sí, i qui pertorba aquest sistema, destrueix els fonaments. Els serveis secrets hi són per això, per a dir al Govern la veritat molesta. Quan no poden, quan el Govern els diu el que han de dir, com ara: “Busca proves que Saddam instrueix terroristes, que té quelcom a veure amb l'atemptat a les Torres Bessones!”. Aleshores hom soscava el sentit del servei.

—Creieu que els informes dels serveis secrets van ser “seleccionats”?

—D'això, no n'hi ha dubte, i ho sap tota la nació. Bush ja havia xiuxiuejat a Blair la primavera de 2003 que faria la guerra amb Europa o sense i les Nacions Unides. Quan u calla la veritat, el silenci esdevé mentida. La mentida de Blair té a veure amb el fet que està convençut de la pròpia grandiositat. És com Don Giovanni. Es creu una cosa en el moment en què la diu.

—En quina mesura, en la seua opinió d'exagent i autor de *thrillers*, pel que fa a la guerra de l'Iraq, han fracassat els serveis secrets?

—És molt difícil d'infiltrar-se en una dictadura, quan el dictador regular-

ment afusella els seus consellers més íntims. He d'eixir en defensa dels serveis. Gairebé ningú pot trobar declaracions fiables quan només es basa en la tecnologia i l'observació aèria. Fa falta gent sobre el terreny.

—En principi, vau dir una vegada, sempre és millor tenir la secretària privada, que un micròfon instal·lat al despatx del president.

—Perquè una font humana pot filtrar, garbellar, analitzar, perquè hom no necessita cinquanta-cinc transcriptors experts en llengües estrangeres. La major part dels serveis secrets es troben totalment obstruïts per informacions de vigilància electrònica i els problemes logístics que comporten, de retenir-les, analitzar-les, filtrar-les i de resumir-les en una postal per al ministre competent.

—L'error aleshores va ser que els serveis occidentals no tenien la secretària de Saddam?

—Tampoc no hauria anat malament amb la d'un general. Però aquí cal afegir un altre problema: Saddam ha fet neteges constants, com feia Stalin: en cas de dubte, afusellar. Només així, potser sense saber-ho, pot haver destruït fonts.

—I ara l'exministra Clare Short acaba de revelar que el servei secret britànic també ha espia el secretari general de l'ONU, Kofi Annan. Quin propòsit hi ha darrere?

—En el cas que ella tinga un motiu —i a Clare Short l'envolta sempre una espècie de misteri—, ha de ser el de posar en qüestió més fortament la legitimitat de la guerra de Blair. Vol augmentar la vergonya de Blair, quan demana al seu partit que "avance" ple de confiança. Com es pot esperar d'algú que tire endavant quan s'han invertit 45.000 soldats britànics i qui sap quants diners en una batalla que es basa en fonaments falsos. Aquesta és naturalment la qüestió principal.

—Considereu l'espionatge en un món compromès pels terroristes més complicat que en els temps de la guerra freda?

—Espiar terroristes és més difícil, perquè ells no segueixen regles. No telefonen com haurien de fer, no envien senyals, sovint només intercanvien

"Vaig plorar d'alegria quan Blair va guanyar les eleccions de 1997, va ser com el nou Evangeli. I ara aquesta dimensió de falsedat i tatcherisme amb el nou laborisme... és desmoralitzador!".

missatges de manera oral. No hi ha cap estructura de comandament organitzada que hom pugui penetrar. Com actuar contra algú que fa un atemptat suïcida, que es va consagrar a algun imam en la infantesa?

—Què trobeu que ha canviat des que vau deixar el servei secret?

—Des que vaig per lliure, la meua vida ha estat més divertida. En les meues investigacions per a la novel·la *La libèl·lula*, que transcorre a l'Orient Pròxim, em vaig trobar, per exemple, amb Arafat en un Beirut destrossat per les bombes. Jo el volia conèixer de totes passades i anava cada dia a l'oficina de l'OAP. Vaig deixar la meua targeta de visita i un exemplar de *Time Magazine*, on es podia veure el meu cap sobre el títol. I una vesprada, acabava de seure en un restaurant, va venir algú de l'hotel i va dir: "El nostre president vol parlar amb vostè." Primer vaig pensar que hi havia problemes amb la meua habitació i el director de l'hotel me'n volia fer fora, però em van col·locar dins d'un Volvo marró i em van dur per carrers foscos, on hi havia per tot nois amb els seus kalàixnikovs. No tenia ni idea en quin cantó de Beirut havia aterrat, per tot hi havia ruïnes. Vam pujar en un ascensor fins al desè

pis. Hi havia també joves belles amb cartutxeres entre els pits. I aleshores va arribar Arafat fent una aparició teatral i em va "descobrir", com es diria en les acotacions d'una obra. Va cridar travessant l'habitació: "Per què em volíeu veure?". I jo, després de reflexionar breument vaig respondre: "Senyor president, he vingut per a posar la meua mà sobre el cor de Palestina." De sobte va agafar la meua mà i la va posar sobre el seu pit: "Mr. David, hi és aquí?". El vaig acompanyar durant una setmana. Hauria d'haver escrit un article sobre això. No sé per què no ho vaig fer mai.

—Què fa tan interessant el món de l'espionatge per a vostè fins avui?

—La sensació de ser arrossegat fins al centre secret. Una espècie de refugi. Aquesta és una raó important. A diferència dels serveis de comunicació federals alemanys, els nostres espies no tenen ara com ara cap portaveu de premsa; ja en l'apogeu de la guerra freda temien més la publicitat que els comunistes.

Volker Hage

Matthias Matussek

© Der Spiegel—EL TEMPS

Traducció: Angels Giménez